

AUTIZAM

**Sanja Mandić, dipl. defektolog-logoped
stručni suradnik mentor
OŠ Sućidar, Split**

Definicija autizma

- **Autistični poremećaj** je cjeloživotna razvojna nesposobnost koja ometa osobe u razumijevanju onoga što vide, čuju ili osjećaju.
- **Autizam** uvjetuje problem osobe u: komunikaciji, ponašanju i društvenim odnosima.
- **Autizam** je razvojno-pervazivni poremećaj koji karakteriziraju:
 - a) oštećenja u komunikaciji i socijalnoj interakciji
 - b) ograničeni, repetitivni i stereotipni modeli ponašanja, interesa i aktivnosti

Američko psihijatrijsko društvo, 1994.g

- Austrijsko-američki psihijatar **Leo Kanner** (1943.) i austrijski pedijatar **Hans Asperger** (1944.) su istovremeno opisali autistični poremećaj u djece.
- **Dr Leo Kanner** ističe: "Izraziti osnovni gnomični poremećaj postoji od rođenja, to je nemogućnost uspostavljanja odnosa s osobama i situacijama..."
- "Roditelji opisuju tu djecu da su sama sebi dovoljna..."
- "... žive kao u nekoj školjci..."
- **Dr Hans Asperger** je opisao djecu s Aspergerovim sindromom: "... Inteliktualno intaktni, a iznadprosječno pametni..."

Uzroci autizma

- nisu u cijelosti poznati
- **znanstvena istraživanja pretpostavljaju**: genetičko stanje, problemi u ranoj trudnoći majke, manjak dopamina do 3.mj., istraživanja neurotransmitera 90-ih (povišena razina serotonina, endorfina), problemi porođaja
- u SAD-u od 1997. do 2008. PAS (poremećaj iz autističnog spektra) porastao je za 300%
- istraživanja pokazuju da mozgovi autista imaju određene strukturalne i funkcionalne razlike u odnosu na druge
- postoji veća prisutnost autizma kod muškaraca u odnosu na žene, u omjeru 4:1
- autisti su vrlo različiti, bez obzira na zajedničke osobine
- **dijagnozu postavlja multidisciplinarni tim** (pedijatar, psihijatar, psiholog, defektolog, logoped) specijaliziran za područje autizma

Kriteriji za autistični poremećaj

- *Američkog psihijatrijskog društva , u DSM-IV (Dijagnostičko-statistički priručnik mentalnih oboljenja)*
- poremećaj se dijagnosticira na osnovi ponašanja osobe
- izrazite teškoće u prilagodbi socijalnoj interakciji (ne gleda u oči, izraz lica, položaj tijela), neadekvatna neverbalna komunikacija
- nesposobnost razvijanja vršnjačkih odnosa
- izrazito smanjeno izražavanje zadovoljstva zbog sreće drugih
- zastoj u razvoju ili potpuno izostajanje razvoja govornog jezika
- izrazite teškoće u održavanju razgovora s drugom osobom

Kriteriji za autistični poremećaj

- stereotipna ili repetitivna upotreba govora, ali i pokreta
- nedostatak spontanog djelovanja ili **imitacije** sukladno razvoju
- preokupiranost jednom ili više vrsta stereotipa, ograničeni interes
- posvećenost nefunkcionalnoj rutini ili ritualima
- uporna zaokupljenost dijelovima predmeta
- navedeni poremećaji se mogu pojaviti prije 3. godine života

Kako razumjeti način na koji osoba s autizmom doživljava svijet oko sebe?

Autistično mišljenje:

- a) način na koji su informacije **percipirane**
 - b) način **doživljavanja svijeta** oko sebe
 - c) način na koji su **informacije pohranjene**
 - d) uloga **emocija** kao konteksta u kojem se ti procesi odvijaju
- spoznaja svijeta oko sebe - “autistično učenje” je na razini informacija, a sjećanje nema osobni karakter
 - memorija - osobama s autizmom treba pomoć u prisjećanju
 - emocije - osobe s autizmom ne razumiju vlastite ni tuđe emocije (često imaju “ispade ponašanja “ i negativne reakcije okoline)

Združena pažnja:

- socijalno kognitivna vještina koja je preduvjet za razumijevanje misli i namjera druge osobe
- trostrana socijalna interakcija između: djeteta, odrasle osobe i objekta /dogadjaja
- jezik se uči tijekom procesa združene pažnje između djeteta i odrasle osobe

- djeca s autizmom spontano ne dijele fokus vizualne pažnje s odraslom osobom, ne traže pažnju osobe, ne provjeravaju prati li odrasla osoba ono što rade
- oni imaju vrlo malo ili nemaju strategiju za združivanje pažnje

Teorija uma:

- teorija uma je druga socijalno kognitivna vještina koja se razvija oko 4. godine života
 - omogućuje nam dočarati mentalna stanja drugih ljudi, pretpostavljamo što drugi ljudi znaju, žele, osjećaju ili vjeruju
 - po teoriji uma se uključuje čitanje emocija s lica druge osobe
-
- djeca s autizmom ne uočavaju emocije drugih ljudi, oni ne prepoznaju da se misli drugih ljudi razlikuju od njihovih

Centralna koherencija:

- proces sakupljanja informacija kako bi se došlo do višeg značenja unutar nekog konteksta
- osobe s autizmom zadržavaju pozornost na detaljima, a nisu u mogućnosti sagledati cjelinu
- teško povezuju uzrok i posljedicu
- usmjereni su na konkretno, ne uočavaju smisao cjeline
- kaže se da od “stabla ne vide šumu”

Izvršne funkcije:

- izvršne funkcije uključuju vještine potrebne za svrhovitu aktivnost usmjerenu ka cilju
- one omogućuju: planiranje neke aktivnosti, fleksibilnost, organizirano pretraživanje, samokontrolu impulsa, korištenje radne memorije, izvršavanje logičkih koraka do cilja

- djeca s autizmom imaju poteškoće kod izvršnih funkcija: vrijeme im je apstraktan proces, teškoće sa započinjanjem, koncept završenog, teškoće sekvencioniranja, imaju naglašenu potrebu za rutinom, potrebu za predvidljivošću
- djeca s autizmom mogu imati fotografsko pamćenje
- sposobnosti izvođenja aritmetičkih vještina velikom brzinom
- hiperleksiju , ali veće probleme u razumijevanju pročitano

Opće karakteristike osoba s autizmom

1. Vizualni stil učenja nasuprot auditivnom stilu
2. Uzak spektar interesa
3. Otpor prema minimalnim promjenama u rutini
4. Mehaničko pamćenje
5. Problemi u združenoj pažnji
6. Usmereni na detalje, ne vide smisao cjeline
7. Problemi planiranja i organizacije rada
8. Anksioznost

Što nam djeca s autizmom poručuju?

- Ja sam prije svega dijete.
- Moja senzorna percepcija je iskrivljena. To znači da uobičajeni pogledi, zvukovi, mirisi, okusi i dodiri svakodnevnice, koje vi čak možda ni ne primjećujete, za mene mogu biti veoma bolni.
- Ja razmišljam konkretno. To znači da jezik tumačim doslovno. Ne razumijem: igre riječima, nijanse, dvostruka značenja, aluzije, metafore, sarkazam.
- Budući da je jezik za mene težak, moguće je da budem jako vizualno orijentiran. Vizualni raspored je jako važan za moj dnevni raspored.
- Pokušajte otkriti što je uzrok mojih ispada. Oni se dešavaju jer je jedno od mojih čula preopterećeno. Možda ćete uočiti obrazac i spriječiti ga.

Ellen Notbohm www.ellennotbohm.com

Literatura

1. Remschmidt H.: ***Autizam: Pojavni oblici, uzroci, pomoć.***
Naklada Slap
2. Dr. Simon Baron-Cohen i Dr. Patrick Bolton: ***Autizam-činjenice.***
“Reprint” d.o.o., Split
3. Agencija za odgoj i obrazovanje:
Poučavanje učenika s autizmom - školski priručnik
4. Zorana Bujas-Petković , Jasmina Frey Škrinjar: ***Poremećaji autističnog spektra: Značajke i edukacijsko-rehabilitacijska podrška.*** Školska knjiga
5. Pisci knjiga o autizmu:
 - Donna Villiams, Australija
 - Temple Grandin, SAD, autistična profesorica radi na Colorado State University
 - Ellen Notbohm, SAD
6. Filmovi: Jam Jar, Temple Grandin, Mary and Max, Snow Cake

Zahvaljujem na pozornosti!